

DRŽAVNA TRIVIJALNA ŠKOLA U LASINJI (1868—1872)

Ivan Jurišić

Ovaj rad ima za cilj prikazati na primjeru škole u Lasinji, u Prvoj banskoj regimenti, svakodnevni život u državnim krajiškim trivijalnim školama u Banjskoj Krajini, prateći zapise u »Potokolu naredbi i izvještaja« spomenute škole u razdoblju od siječnja 1868. do prosinca 1872.

Nakon uvođenja Općeg školskog zakona (Allgemeine Schulordnung) 1774. donesene su 1775. i odredbe o osnovnom školstvu u Vojnoj krajini, kojim se uvode državne njemačke škole s dva razreda u trajanju od tri godine. Obavezni školski predmeti bili su: čitanje pisanje i računanje. Budući da su uz vjeronauk to bila jedina tri predmeta koji su se izučavali, ove su škole nazivane trivijalne (latinski: trivium, niži stupan obuke od tri predmeta).

Prva takva škola osnovana je u ovoj regimenti još prije uvođenja sistematskog obrazovanja u Vojnoj krajini, u Glini, 1765. i bila je jedina državna trivijalna škola sve do 1780. kad se otvara škola u Vrginmostu.¹

Prema Antunu Cuvaju, državna trivijalna škola u Lasinji osnovana je 1829.² U popisu državnih škola Karlovačkog generalata i Banske krajine iz 1831. za škol. god. 1831 1832, među ostalim školama spominje se i ona u Lasinji.³

Polovinom XIX stoljeća mjesto je bilo naseljeno pretežno srpskim stanovništvom, odnosno budući da se iskazivala i vjerska pripadnost, stanovništvom pravoslavne vjere. Prema popisu stanovništva iz 1857. u Lasinji bila 501 kuća sa 5427 stanovnika; 1732 rimokatoličke i 3695 pravoslavne vjere.⁴

Iako 1871. dolazi do razvojačenja Krajine, školstvo sve do 1888. ostaje pod vojnom upravom. Zagrebačka je Generalkomanda u svojstvu Krajiške zemaljske upravne oblasti, a na prijedlog Zemaljskog školskog vijeća za bivšu Vojnu krajinu, izdala 8. lipnja 1871. školski propis po kojem je izvršena reforma krajiškog školstva. Škole su razdjeljene na općenarodne ili elementarne i građanske škole. Bile su to javne škole za svu djecu, bez obzira na vjeroispovijest. Narodne škole financirale su općine, a građanske država, odnosno krajiški budžet.

Protokol zapovijedi i izvještaja državne trivijalne škole u Lasinji, koji sam dobio na uvid posredstvom pok. gosp. Dušana Koraća, sadrži korespondenciju krajiških vlasti (Zagrebačke generalkomande, komande Prve banske

¹ Pavao Leber, Župa glinska i župa majska, Nacionalna i sveučilišna biblioteka. MP 300, 78. Više o ovim školama vidi: Ivan Jurišić, Školstvo u Prvoj banskoj regimenti do 1848. godine, s posebnim osvrtom na srpske narodne škole, Glina, zbornik radova sa simpozija »Glina 1284—1944—1984«, Zagreb-Glina 1988, 58—69.

² Antun Cuvaj, Građa za povijest školstva u Hrvatskoj i Slavoniji 2, Zagreb 1910, 487.

³ Arhiv Hrvatske, fond Pravoslavna gornjokarlovačka eparhija Plaški, godina 1831, broj spisa 915.

⁴ Vinko Sabljar, Mjestopisni riječnik, Zagreb 1866, 220.

regimente i komande lasinjske kompanije, odnosno od početka školske godine 1872/1873 i kotarskog i općinskog ureda) sa učiteljima ove škole od 1868. do 1881. Da rad na ovom protokolu ograničim na samo prvih pet godina odlučio sam se (pored oskudice vremena) prvenstveno iz razloga što su zapisi u njemu do tada unošeni isključivo na njemačkom (gotica). Tek krajem prvog kvartala 1872. pojavljuju se sve češće i upisi na hrvatskom, čije je proučavanje dostupno i nekome tko nije vješt u čitanju rukopisne, često puta i vrlo nečitke gotice. Cijeli protokol sadrži više od 530 strana, od kojih na razdoblje 1868—1872. otpada 259 stranica. Prvi upis na hrvatskom datiran je 7. listopada 1871. To je, uz kratki zapis od svega četiri reda, unesen 23. istog mjeseca, jedini tekst na hrvatskom zapisan u protokolu te godine. Slijedeći je datiran 14. ožujka 1872. i od tada su zapisi na njemačkom sve rjeđi; jedan od 10. lipnja, nekoliko iz srpnja i jedan od 20. rujna 1872. Do kraja šk. g. 1870/71 škola se naziva isključivo »K. k. Ärarialschule (Aerarialschule)« ili »K. k. Triwialschule«. I nakon spomenutog školskog propisa od 8. lipnja 1871. još jedno vrijeme se upotrebljavaju ti nazivi, da bi od početka studenog iste godine ušao u upotrebu novi naziv »Volkschule«. U zapisu na hrvatskom jeziku od 7. listopada 1871. naziva se »pučka učiona«, dok od kraja listopada 1872. naziv varira od »učiona lasinjska (ili lasinjska učiona)« do »učiona u Lasinji«. Nakon 1872. u upotrebi su, pored ranije spomenutih hrvatskih naziva, još i neki drugi kao: »opća pučka učiona« (1874), zatim »dječačka učiona« i »dječačka pučka učiona« (1876).

Listajući protokol i praveći zabilješke o problematici koja se u njemu spominje, registrirao sam, za razdoblje do kraja 1872. čak 67 različitih tipova sadržaja vezanih za svakodnevni rad lasinjske škole. Kad sam ih svrstao prema učestalosti, odnosno broju ponavljanja u navedenom vremenskom razdoblju, koje se navodi u zagradi, dobio sam slijedeći redosljed:

1. Izbivanje učenika sa nastave (93)
2. Snabdjevanje škole ogrijevним drvetom (38)
3. Upisi i ispisi učenika (13)
4. Iskaz potreba za raznim udžbenicima (13)
5. Popunjavanje ispražnjenih učiteljskih mjesta (9)
6. Obavijesti o novim udžbenicima i knjigama (8)
7. Uvođenje nastave tjelesnog odgoja (8)
8. Izvještaji učitelja o štetama na školi prouzrokovanim elementarnim nepogodama (7)
9. Izvještaji učitelja o štetama na školi proukrokovanim učeničkim nemarom i nepažnjom (7)
10. Iskaz ukupnog broja učenika škole, broja siromašnih učenika i knjiga potrebnih za siromašne učenike (7)
11. Izdavanje školskih svjedodžbi (6)
12. Obavijesti o službenim premještajima učitelja (5)
13. Kalemljenje voćaka (5)
14. Školski podnesci (5)
15. Popis učenika koji su završili školovanje ili se ispisuju sa razlogom (4)
16. Iskaz potreba za učilima (4)
17. Obrasci s pitanjima za pismene odgovore učitelja (4)
18. Izvještaji o marljivosti učenika (3)
19. Molba učitelja da se očisti septička jama (3)
20. Molba učitelja za korištenje godišnjeg odmora (3)

21. Obavijest o bolesti učitelja (3)
22. Dopisivanje nastavnika s mjesnim župnikom (3)
23. Potrebe škole za pisaćim, crtaćim i ostalim priborom (3)
24. Potreba za postavljanjem nižeg učitelja na školi (3)
25. Školska plantaža (2)
26. Paušal za nagrade odličnim učenicima (2)
27. Obavijest o časopisima za nastavnike dostupnim školi (2)
28. Učiteljska biblioteka — popunjenje fonda knjiga (2)
29. Ispiti iz povijesti i svete pričesti (2)
30. Popis udžbenika za državne osnovne škole (2)
31. Katehizacija mladeži pravoslavne vjere (2)
32. Popravak dvorišne ograde (2)
33. Popravak ograde na školskom vrtu (2)
34. Naredba regimente za bolje vježbanje diktata (2)
35. Štete na školi pronađene kod primopredaje škole (2)
36. Inspekcija škole (2)
37. Učenička stipendija (2)
38. Osnivanje kotarskog školskog savjeta (2)
39. Tužba učitelja kotarskom uredu Vrginmost na mjesno školsko vijeće (2)
40. Učiteljsko društvo u Glini (1)
41. Zapovjed komande regimente o održavanju polugodišnjeg škol. ispita (1)
42. Zapovjed komande regimente o održavanju godišnjeg školskog ispita (1)
43. Poziv za pretplatu na omladinski časopis »Bosiljak« (1)
44. O upotrebi »zemaljskog« (hrvatskog) jezika u nastavi (1)
45. O neradnom danu u školi, pored nedjelje (1)
46. O krivom izgovoru latinskih i stranih riječi pojedinih nastavnika (1)
47. Otežani uvjeti nastave — nedovoljan broj klupa (1)
48. Molba za premještaj nastavnika (1)
49. Obavijest komande regimente o ukidanju izrade i slanja uzoraka pismenih radova učenika sa polugodišnjih i godišnjih ispita (1)
50. Naredba o načinu katehiziranja udaljenih školskih mjesta (1)
51. Nesuglasice između učitelja (1)
52. Pohađanje opetovne nastave (1)
53. Molba za novčanu naknadu zbog zamjenjivanja nižeg učitelja (1)
54. Molba učitelja za kraćim odsustvovanjem sa nastave (1)
55. Loše stanje ograde učiteljskog vrta (1)
56. Uvođenje uzgoja svilenih buba i pčela, te voćaka, kao obaveznog predmeta u osnovnoj školi (1)
57. Obavijest komande regimente o dozvoli Drž. ratnog ministarstva da dva učitelja pohađaju trogodišnji kurs na bečkom »učiteljskom pedagogiju« (1)
58. Saopćenje biskupskog ureda u vezi katoličkog katehizma (1)
59. Molba učitelja za novčani predujam zbog puta u Zagreb (1)
60. Osnivanje mjesnog školskog savjeta (1)
61. Molba učitelja za novčanu potporu (1)
62. Loš odnos kotarskog (općinskog) ureda prema učitelju (1)
63. Izvadak iz ispitnog protokola za prvo polugodište (1)
64. Epidemija otekline žlijezda među učenicima (1)
65. Učitelj imenovan za akcesistu, nižeg činovnika u upravnoj službi (1)
66. Poziv školi za sudjelovanje na svjetskoj izložbi u Beču sa učilima škole (1)
67. Korištenje učenika za lične, vannastavne potrebe učitelja (1).

Kao što se iz prezentiranog popisa može vidjeti, na prvom su mjestu po broju upisa u protokol izvještaji učitelja o izbivanju učenika sa svakodnevne nastave. Kad se ovima doda još i desetak upisa o izbivanju učenika sa opetovne nastave, dobija se broj od preko 100 učiteljskih izvještaja o odsutnosti učenika sa nastave. Ako znamo da je u razdoblju od 1. siječnja 1868. do 31. prosinca 1872. u protokol unesen 331 zapis (po godinama: 68; 63; 74; 63; 63), proizlazi da svaki treći upis govori o tome. Izostajanje sa nastave bilo je masovno i često dugotrajno. Uspoređujući u toku jedne školske godine imena učenika koja se navode u izvještajima o njihovoj odsutnosti iz škole uočava se da se spominju uglavnom uvijek ista djeca, od kojih je vrlo malen broj bio odsutan zbog bolesti. Nastavu nisu pohađali ili zbog nemarnosti ili radi otpora koji su slanju djece u školu pružali njihovi roditelji. Tek manji dio učenika nije se pojavljivao na nastavi zbog siromaštva, budući da su takva djeca dobijala besplatne udžbenike. Izostajali su u grupama od 10 do 40 učenika, a ima i zapisa u kojima se navodi da na nastavi nema polovine polaznika ili dvije trećine, a znalo se dogoditi da se, iako školska godina formalno nije bila završena, početkom godišnjeg ispita svi razbježe, te učitelj mora moliti komandu kompanije da ih ponovo sakupi, tj. primora na pohađanje nastave, da bi školska godina mogla biti završena. Tako su se početkom kolovoza 1871. od 54 učenika na nastavi pojavila svega dvojica.

Škola u Lasinji vrlo je slabo snabdjevena ogrjevnim drvetom i svake godine dolaskom hladnijih dana ponavljale su se u nedogled molbe učitelja da se drva što prije dostave, budući da su djeca, slabo obučena, sjedila u nezagrijanim učionicama, prehladivala se i nakon toga izostajala sa nastave. Znalo se čak dogoditi da usred zime škola ostane bez i jedne cjepanice. Od šk. g. 1871/72. prema paragrafu 12 zakona o osnovnim školama općina je bila dužna dostavljati drva za ogrijev i učitelju, ali je to činila vrlo nereditovito. Tako od 63 upisa 1872. na bezuspješne molbe učitelja da to pravo i ostvari, otpada ih 10.

Oko nastave tjelesnog odgoja bilo je dosta smutnji i nedorečenosti. Od travnja 1868. kada je na školu stigla obavijest o uvođenju nastave tjelesnog odgoja i poljoprivrede kao obaveznih školskih predmeta, stalno se pokazivao ne samo nedostatak stručnog nastavnog kadra, već i bilo kakvog kadra sposobnog za izvođenje nastave tjelesnog odgoja. Lasinjski učitelji često su slali molbe komandi kompanije da pošalje nekog nižeg oficira za nastavnika tjelesnog odgoja. Jednom je stigao odgovor da se pri kompaniji nalazi samo jedan mlađi oficir koji bi bio sposoban da izvodi nastavu tjelesnog odgoja, ali je prezaulet službom i može tek ponekad odvojiti malo vremena od svog redovnog posla i uputiti se u lasinjsku školu. Stoga se učitelja savjetuje da prisustvuje svakom satu koji sa djecom održi spomenuti mlađi oficir, ne bi li gledanjem usvojio način izvođenja nastave i kasnije ju izvodio sam.

O načinu gledanja na nastavu i učenika u to vrijeme, vrlo nam mnogo mogu reći spiskovi učenika koji su pravljani krajem šk. g. sa svrhom da se iskaže broj onih učenika koji su završili osnovnu školu u Lasinji ili su ispisivani iz nje iz nekog drugog razloga. Iz pojedinih opaski danih kao objašnjenje uzroka ispisivanja dotičnih učenika, može se uočiti da krajiško osnovno školstvo nije imalo kao primarni zadatak zadovoljavanje obrazovnih potreba svakog pojedinca, ma u kojem kvantumu on usvojio gradivo,

tj. da školu nisu mogli niti morali završiti svi, usvojivši gradivo shodno njihovim sposobnostima, već samo oni, i to u godinama starosti zakonom propisanim, natprosječni i prosječni učenici. Svi oni kojima je školovanje išlo malo teže ispisivani su iz škole uz obrazloženje da su netalentirani za učenje i da se od njih u daljnjem školovanju ne bi moglo očekivati nikakvo napredovanje odnosno poboljšanje, te su stoga smatrani samo balastom koji ometa bolji uspjeh razreda kao cjeline, odnosno nastavniku donosi samo neugodnosti (od strane školske komisije na polugodišnjim i godišnjim ispitima). Dakle, svaki učenik koji tokom školovanja nije davao nade da će kasnije možda postati dobar činovnik ili dobar podoficir, za krajiški sistem školstva nije bio isplativ i u njega se nije htjelo ulagati. Navest ćemo nekoliko primjera opaski upisanih uz imena takvih učenika, s uzrocima njihovog ispisivanja. Pri tome se nećemo osvrnuti na one učenike koji su morali ponavljati razred ili čak biti ispisani budući da su zbog bolesti izostajali sa nastave, kao niti na one koji su ispisivani zbog slabog sluha i vida, jer njihovi roditelji zbog oskudice novca nisu bili u mogućnosti da svoju djecu odgovarajuće liječe da bi im se zdravlje toliko popravilo da mogu normalno pratiti nastavu. Krajem šk. g. 1867/68. nastavu je pohađalo 64 učenika od kojih je četvero završilo školovanje, dok se za jednog kaže da nema talenta, a jedan je prešao godine starosti u kojima je trebao završiti osnovnu školu. Slijedeće šk. g. 1868/69. troje učenika završilo je školovanje, dok se za četvero navodi da nemaju talenta. Naredne godine 1869/70. četvero učenika završilo je školovanje, a dva su »netalentirani« (jedan od njih je ponavljao drugi razred, ali bez uspjeha). Najviše učenika za koje se smatralo da nisu nadareni za školovanje spominje se krajem šk. g. 1870/71. Nastavu je pohađalo 56 učenika. Za dvojicu se kaže da su »iz vrlo poznatih razloga (aus viel bekannten Gründen)« udaljeni sa nastave. Naime, od početka šk. g. često su izostajali sa nastave i po dvadesetak dana za redom, što su opravdavali samovoljom svog oca, koji im nije dozvoljavao da pohađaju školu, javno izjavljujući da preuzima na sebe svu odgovornost za eventualne sankcije zbog ovakvog postupanja. Za trojicu se navodi da su ponavljači i da se od njih ne može očekivati nikakvo poboljšanje; jedan od njih pohađao je nastavu sa velikim prekidima. Za dvojicu se kaže da su »netalentirani«, te da se od njih ne očekuje napredak. Trojica su jedva završili školovanje ponavljajući treći razred. Te godine ili nitko nije završio školovanje s dobrom ocjenom, ili to nije navedeno. Za šk. g. 1871/72. nema podataka o broju ispisanih učenika, već samo o broju polaznika. Od 64 učenika, po razredima nastavu je pohađalo: 24; 17; 8; 10; 5. Školi su, shodno školskom propisu od 8. lipnja 1871. dodani 4. i 5. razred.

Početkom prosinca 1871. na osnovu gore spomenutog školskog propisa komanda Prve banske regimente opunomoćila je lasinjku kompaniju da osnuje mjesni školski savjet, ukoliko do toga još nije došlo, prema paragrafima 3, 4 i 11 propisa o nadzoru škola. Da bi se prema točki D trinaestog paragrafa istog propisa moglo imenovati i dvojicu učitelja u okružni školski savjet trebali su učitelji ove škole doći krajem prosinca u Glinu u ured okružnog školskog inspektora na njihov izbor. U slučaju spriječenosti mogao je učitelj Barušić iz priloženog popisa nastavnika kandidiranih za članove okružnog školskog savjeta izabrati imena dvojice za koje misli da im može dati povjerenje i glasovnice zapečaćene poslati komandi kompanije. Zastupnik škole u mjesnom školskom savjetu je, prema paragrafu 4 prvi odjel, pro-

pisa o nadzoru škola, učitelj, budući da je prema paragrafu 32 propisa o školstvu, učitelj ravnatelj narodne škole.

No, odnos učitelja i mjesnog školskog savjeta nije bio uvijek najbolji, što se vidi iz dva dopisa — jednog kotarskom uredu u Vrginmostu i drugog samom mjesnom školskom vijeću. U prvom tuži se učitelj na mjesno školsko vijeće (savjet) da se uopće ne zauzima za učitelja i napredak škole, budući da sve učiteljeve molbe i prijedloge u vezi toga odbija. U drugom opetovano traži od predsjedništva mjesnog školskog vijeća neke školske spise da ih uvede u zapisnik, ili će ga prestati voditi i o tome obavjestiti kotarski ured u Vrginmostu.

Zbog stručnog usavršavanja nastavnici su bili dužni čitati određene časopise. Krajem prosinca 1870. komanda regimente poslala je lasinjskoj kompaniji instrukciju nadučitelja Bobinca o načinu upotrebe pedagoško-didaktičkih časopisa koji će biti naručeni za godinu 1871. Instrukciju je trebalo obznaniti nastavnom osoblju kompanije, putem prijepisa. Za nastavno osoblje regimente naručeni su za iduću godinu slijedeći tjedni časopisi: Narodne škole i Napredak po 10 primjeraka, te Slobodni pedagoški list, Školski prijatelj i Bazar po jedan primjerak. Svaka kompanija trebala je za škole svog područja dobiti po jedan primjerak Napretka i Narodnih škola, a svaki nastavnik mogao je koristiti pojedini časopis četiri dana radi njegove brže cirkulacije i na njegovoj naslovnoj strani označiti datum upotrebe, te ime i prezime, kako bi nadučitelj prilikom inspekcije mogao provjeriti da li je svaki učitelj dobio sve brojeve časopisa u pravo vrijeme. Slijedeća dva časopisa trebale su dobiti samo glavne škole, a djevojačke još i Bazar.

Sve krajiške škole pa tako i lasinjska bile su redovito obavještavane o ispražnjenim radnim mjestima kako u regimenti tako i izvan nje. Spominju se slobodna mjesta učitelja npr. na trivijalnoj školi u Vojniću (Slunjska regimenta), Topolovcu (Đurđevačka regimenta), Oriovcu (Gradiška regimenta), Gori (Prva banska regimenta), te Perušiću (Otočačka regimenta).

Od ostalih zapisa posebno ćemo se osvrnuti na još samo jedan, vrlo zanimljiv. U njemu učitelj lasinjske škole izvještava okružni školski inspektorat u Vrginmostu, da u vezi naloga kotarskog ureda od 8. lipnja 1872. škola nije u mogućnosti da sudjeluje na školskoj izložbi u Beču s onim učilima koja su u nalogu navedena (ne spominje se vrsta učila).

Iz prezentiranog popisa tipova sadržaja unesenih u protokol, kao i objašnjenja danih uz neke od tipova može se dobiti okvirna slika svakodnevnog života u jednoj državnoj osnovnoj krajiškoj školi. Protokol neke druge krajiške škole iz ovog razdoblja ne bi se tematski mnogo razlikovao od ovog, budući da je sve u krajiškom školstvu bilo šablonizirano, kao i u ostalim segmentima krajiškog života.

Na kraju donosimo kronološki poredan popis učitelja lasinjske škole od 1868. do 1877. sastavljen isključivo na osnovu podataka iz protokola škole, uz komentar.

1. Anton Lohrenz (1868—1869) — Odlazi na glavnu školu u Glini.
2. Mihajlo Borojević (1870) — Dolazi sa glavne škole u Glini. Krajem listopada 1870. premješten u Kraljevcane.
3. Matija Barušić (1870—1872) — Dolazi iz Kalje.
4. ? Pletikosa (1873—1874)

5. Ivan (Jovan) Buder (1874—1876)
6. Ante Britvec (1876—1877).

Niži učitelji (do 1872)

1. Petar Vujašković (1869—1871)
2. Elias (Alojz) Varvoh (1871) — Početkom listopada 1871. premješten u Topusko.
3. Georg Arlov (1872)

Iako je ovaj popis manjkav budući da ne obuhvaća sve učitelje koji su službovali na lasinjskoj školi do kraja vođenja protokola (1881), već se i iz navedenih podataka, prvenstveno iz godina službovanja svakog učitelja, mogu izvući stanovita zapažanja koja se odnose na migraciju krajiškog nastavnog kadra. Vrlo je uočljivo da niti jedan od šestorice navedenih učitelja nije u Lasinji službovao duže od dvije školske godine, dok je Mihajlo Borojević boravio u Lasinji manje od jedne kalendarske godine. Učitelj Lohrenz već početkom kolovoza 1868. šalje molbu Generalkomandi za mjesto nadučitelja u Senju. Kako njegovoj molbi tada nije bilo udovoljeno, početkom veljače 1869. piše komandi lasinjske kompanije u vezi predbilježbe za premještaj na neku glavnu školu. Polovinom prosinca 1869. konačno mu je uspjelo da službenom zamjenom sa učiteljem Borojevićem pređe na glavnu školu u Glini. Borojević, čiji je prvi upis datiran sa 21. siječnja 1870. već je 25. listopada iste godine premješten naredbom Banske generalkomande na trivijalnu školu u Kralječane, no još 10. studenog je u Lasinji, budući da novi učitelj do tada još nije bio pristigao. I ova zamjena učitelja obavljena je dakle u toku školske godine, iako je još početkom ožujka 1870. Zagrebačka generalkomanda poslala Prvoj banskoj regimenti, a ova zatim 11. lasinjskoj kompaniji naredbu, po kojoj je u buduće sve premještaje krajiškog nastavnčkog osoblja, bilo službene ili na osnovu obostrane pogodbe, trebalo obavljati nakon svršetka školske godine, uz podnošenje pismenih molbi. Isto je vrijedilo i za otkazivanje učiteljskih ugovora, da bi novi učitelj mogao početi sa nastavom početkom nove školske godine. Prvi upis učitelja Barušića datiran je s 2. prosincom 1870. Dolazi sa trivijalne škole u Kalji, s koje je premješten u Lasinju naredbom Zagrebačke generalkomande od 25. listopada 1870. Iako za ostale učitelje osim godina službovanja nisam našao drugih podataka, već se i na osnovu toga, kao i naprijed iznesenog, može naslutiti da službovati na školi u Lasinji, za malo ambicioznijeg i sposobnijeg učitelja, kakav je bio Lohrenz, i nije predstavljalo nešto posebno, čim se tako grčevito borio da bude premješten u neko veće mjesto, za učitelja na glavnoj školi. A i već spomenuta konstatacija, da niti jedan od navedenih učitelja nije ostao na ovoj školi duže od dvije školske godine, navodi na pomisao da ova mala krajiška sela općenito nisu bila za učitelje jako privlačna i da su stoga nastojali što prije otići nekamo drugdje, po mogućnosti u neko veće mjesto.

Niti niži učitelji ove škole nisu, u razmatranom razdoblju, ostajali u Lasinji duže od dvije školske godine. Petar Vujašković spominje se prvi puta u protokolu 22. prosinca 1869. što ne mora značiti da na školi službuje tek od tada, dok je posljednji zapis o njemu datiran sa 26. siječnja 1871. Elias (Alojz) Varvoh dolazi na školu vjerojatno tokom drugog semestra šk.

g. 1870/71. a odlazi već početkom šk. g. 1871/72. budući da je 2. listopada 1871. premješten u Topusko. Još početkom studenog iste godine na lasinjskoj školi nema nižeg učitelja zbog manjka nastavnog kadra. Učitelj Barušić i dalje službuje sam i piše molbe za što skorije popunjenje ispražnjenog mjesta nižeg učitelja tamošnje škole. Nakon one iz mjeseca studenog 1871. slijede molbe od 26. veljače i prvog ožujka 1872. U posljednjoj prosvjeduje kod okružnog ureda u Vrginmostu što niži učitelj još nije pristigao, iako je prema obavijesti školi još 8. veljače dodijeljen Georg Arlov.

Svakako treba napomenuti još jedan faktor koji je od početka šk. g. 1871/72. znatno utjecao na migraciju krajiškog nastavnog kadra. Već je na početku ovog rada spomenuto da na osnovi novog školskog propisa od 8. lipnja 1871. financiranje narodnih škola prelazi na općine. Da učitelji lasinjske škole i prije tog zakona nisu uvijek bili adekvatno nagrađivani za svoj trud može se naslutiti iz jednog dopisa učitelja Barušića komandi lasinjske kompanije od 27. travnja 1871. u kojem za školsku plantažu voćaka navodi da je morala prije njegovog dolaska biti jako površno obrađivana, zbog čega ju je našao u jadnom stanju. Tokom 1871. oplemenio (cijepao) je čak 897 komada divljaka i smatrao da bi za to trebao dobiti barem neku nagradu iz općinske blagajne, kad se već uz plantažu ne nalazi nikakva livada ili oranica koja bi učitelju bila određena kao nagrada za njegov trud, kakva je postojala u svim ranijim mjestima njegovog službovanja. Dakle u nekim školama učitelj je imao ili vlastitu parcelu zemlje, ili je dobijao neku novčanu naknadu za rad u plantaži. Zemlju ovdje nije imao, a za novčanu naknadu trebao se tek izboriti.

Z u s a m m e n f a s s u n g

DIE STAATLICHE TRIVIALSCHULE IN LASINJE (1868—1872)

Ivan Jurišić

Ziel dieser Arbeit ist es, am Beispiel der Schule in Lasinje, im Ersten Baner Regiment, das Leben in staatlichen Schulen der Krajina (Militärgrenzgebiet) in der Baner Krajina aufzuzeigen. Dabei benutzten wir die schriftlichen Unterlagen von »Befehls- und Berichtsprotokollen« aus dem Zeitraum von Januar 1868 bis Dezember 1872. Das Protokoll enthält die Korrespondenz der Krajina-Verwaltung (der militärischen und auch der zivilen) mit den Lehrern der Schule.

Mit Rücksicht auf die im Protokoll erwähnte Problematik werden bis Ende 1872 sogar 67 verschiedene Inhaltstypen für die alltägliche Arbeit der Schule in Lasinje registriert. Es wurde auch eine Häufigkeitstabelle, beziehungsweise die Anzahl der Wiederholungen einzelner Einschreibungsarten aufgeführt. Über die häufigsten Inhalte (Fernbleiben der Schüler vom Unterricht, Versorgung der Schule mit Brennholz, Einschreibungen und Ausschreibungen von Schülern usw.) wurden Erklärungen gegeben.

Zum Abschluß wird eine chronologisch geordnete Liste der Lehrer von 1868 bis 1877 mit einem Kommentar gegeben.

UDK 949.713

ISSN 0351-2142

FILOZOFSKI FAKULTET ZAGREB - HUMANISTIČKE I DRUŠTVENE ZNANOSTI

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
ИНСТИТУТ ХОРВАТСКОЙ ИСТОРИИ

RADOVI

VOL. 24

ZAGREB

1991.

FILOZOFSKI FAKULTET ZAGREB - HUMANISTIČKE I DRUŠTVENE ZNANOSTI

Izdavač: ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST

UREDNIČKI ODBOR

Branka BOBAN, Zagreb, Mirjana GROSS, Zagreb, Josip LUČIĆ, Zagreb, Marijan MATICKA, Zagreb, Ivan OČAK, Zagreb, Tomislav RAUKAR, Zagreb, Petar STRČIĆ, Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Josip LUČIĆ, Zagreb

Adresa uredništva: Filozofski fakultet Zagreb — Humanističke i društvene znanosti, Zagreb, Krčka ul.1

Časopis izlazi jednom godišnje

Izdavanje časopisa sufinancira Ministarstvo znanosti, tehnologije i informatike.

Rješenjem Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu R Hrvatske br. 6859 1 od 5. X. 1982. časopis »Radovi« oslobođen je plaćanja poreza na promet proizvoda.

Časopis je registriran u Republičkom komitetu za informacije R Hrvatske pod br. UP-547 2 — 84 — 1984.

RADOVI 24

Za izdavača
dr. Nikši Stančić

Tehnički urednik
Franjo Čuješ

SURADNICI U OVOM BROJU

BOBAN mr. BRANKA, Zavod za hrvatsku povijest Zagreb
BUDAK dr. NEVEN, Filozofski fakultet Zagreb
ČORALIĆ LOVORKA, prof. Demonjina 9 Zagreb
GOLDSTEIN dr. IVO, Filozofski fakultet Zagreb
GRGIN BORISLAV, Filozofski fakultet Zagreb
HRABAK dr. BOGUMIL, Filozofski fakultet Novi Sad
JURIŠIĆ mr. IVAN, Zavod za hrvatsku povijest Zagreb
KEMBEROVIĆ HUSNIJA, prof. Sarajevo
KARAMAN dr. IGOR, Zavod za hrvatsku povijest Zagreb
KOLAR DIMITRIJEVIĆ dr. MIRA, Filozofski fakultet Zagreb
KOSTELAC ANA, student Filozofski fakultet Zagreb
KRIŽAK TIMUR, student Filozofski fakultet Zagreb
LABAŠ RENATA, student Filozofski fakultet Zagreb
LEČEK SUZANA, Zavod za hrvatsku povijest Zagreb
MIROŠEVIĆ dr. FRANKO, Školska knjiga, Zagreb
OČAK dr. IVAN, Kroflinova 38 Zagreb
PAVLIČEVIĆ dr. DRAGUTIN, Zavod za hrvatsku povijest Zagreb
POLIĆ BOBIĆ dr. MIRJANA, Filozofski fakultet Zagreb
PRLENDER mr. IVICA, Filozofski fakultet Zagreb
STRČIĆ dr. PETAR, Arhiv JAZU Zagreb